

ביאורים

לשפת הגוף של האדם תפקיד מרכזי בביטוי האישיות שלו. בה אנו פוגשים את התת-מודע ואת הטבעיות האוטומטית שיוצאת ממנו בלא שימת לב מיוחדת. אם חכמת החכם חדרה לעומק אישיותו - נוכל לראות זאת בהתנהגותו הכללית, בתנועותיו העדינות ובאופן הליכתו. מבט קל בו יספיק כדי להתרשם ממנו ולראות את השלווה והמרגוע של לבו, לב הפונה כולו לחכמה, לחכמתו שבתוכו, ואינו לב ריק הצמא תמיד לעניינים שמחוצה לו ומושפע מסערות הסביבה. לבו שלם עם עצמו, ולכן הוא תמיד רגוע וטוב לב, בינו לבין עצמו, ואפילו כשבסביבתו יש כעס או מתח - מהמרגוע שבתוכו הוא עוזר ומוסיף מרגוע ושמחה.

גם אדם שלא זכה למדרגה זו של הפנמת החכמה עד לעומק הלב, יוכל להתקדם לעברה על ידי ההתנהגויות השייכות למדרגה זו. הוא ילך ויפנים את החכמה על ידי שיכבה את משיכתו לגאוה ולא ילך בקומה זקופה ובפסיעות השייכות לבעלי גאוה. כמו כן אם ירגיש רוחות סערה בתוכו הוא ירגיען, ויכפה על עצמו הליכה מתונה ורגועה, וכך הוא באמת יביא את עצמו למרגוע. ובעצם היותו מתנהג כאנשי החכמה, גם שאין זו מדרגתו, הוא יבטא לכל הפחות את שאיפות לבו.

החכם גם מבין את תפקידו והשפעתו של הבגד. הבגד מייצג את האדם בהרבה עניינים, וביכולתו להבליע או להבליט אותו בין המון. אנשים שופטים ומנתחים אחרים על פי בגדיהם, ובגדים שונים אף משפיעים על נפש הלובשם לחיוב או לשלילה. החכם יקפיד שבגדיו יהיו נקיים, ואם יופיעם יגרום הנאה לנפשו וישפיע עליו לטובה - גם בזה יראה דבר טוב. אולם לא ילבש בגדים שאינם רגילים המביאים להבלטתו בעיני אחרים, אלא יישאר תמיד 'איש בין אנשים', וכן יקפיד שהם לא יגרמו לזלזול בחכמה אותה הוא מייצג.

הרחבות

• חובתו של תלמיד חכם להאהיב שם שמים במעשיו

כל אלו - מפני החשד. הרמב"ם מלמד על הזהירות הנדרשת מתלמיד חכם להתרחק מכך שיחשדו בו שהוא עושה מעשים שאינם הגונים. הגמרא מלמדת שמצוות אהבת ה' כוללת גם את החובה להאהיב את ה' על הבריות: "ואהבת את ה' אלוהיך - שיהא שם שמים מתאהב על ידך", ומפרטת הגמרא: "שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו - אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה - ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר" [יומא פו.]. מדוע המסקנה המתבקשת של הרואה אדם העושה מעשים טובים והולך בדרכים ישרות, היא שכדאי ללמוד תורה? הסביר הרב צבי ברידא שעל תלמיד חכם מוטל שיראו שמעשיו הטובים הם פועל יוצא של תורתו, שדווקא הדרכה רוחנית ממקורה של תורה היא שיכולה לעצב אישיות מעין זו (מובא בשמו בקובץ מוריה, אלול תש"ס, עמ' רכו).

ח, לא יהלך תלמיד חכמים בקומה זקופה וגרון נטוי, כענין שנאמר: "ותלכנה נטויות גרון הילוכו ומשקרות עינים" (ישעיה ג, ט). ולא יהלך עקב בצד גודל בנחת, כמו הנשים וגסי הרוח, כענין שנאמר: "הלוך וטפף תלכנה", וברגליהם תעכסנה" (שם).

ח, ולא ירוץ ברשות הרבים וינהג בשגעון, ולא יכפף קומתו כבעלי חטרת, אלא מסתכל למטה כמו שהוא עומד בתפלה, ומהלך בשוה כאדם שהוא טרוד בעסקיו.

ח, גם במהלכו שלא יאדם נפר אם חכם בעל דעה הוא או שוטה וסכל. וכן אמר שלמה בחכמתו: "וגם בדרך כשסכל הלך - לבו חסר, ואמר לכל: סכל הוא" (קהלת י, א) - מודיע לכל על עצמו שהוא סכל.

ט, מלבוש תלמיד חכמים - מלבוש נאה נקי, ואסור לו שימצא בבגדו פתם או מלבוש שמנונית וכיוצא בה. ולא ילבש מלבוש מלכים, כגון בגדי זהב וארזמן, שהכל מסתפלין בהן, ולא מלבוש עניים, שהוא מבה את לובשיו, אלא בגדים בינוניים נאים.

ט, ולא יאה בשרו נראה מתחת מדיו, כמו בגדי הפשתן הקלים ביותר שעושים במצרים; ולא יהיו בגדיו סחובין על הארץ כמו גסי הרוח, אלא עד עקבו, ובית יד שלו עד ראשי אצבעותיו. ולא ישלשל טליתו, מפני שנהא נסות רוח, אלא בשבת בלבד, אם אין לו להחליף. ולא ילבש מנעלים מטלאים בבגד, טלאי על גבי טלאי, בימות החמה; אבל בימות הגשמים - מתר, אם היה עני.

ט, לא יצא תלמיד חכמים מבשם לשוק, ולא בבגדים מבשמים, ולא ישים בשם בשער; אבל אם משח בשרו בבשם כדי להעביר את הזמה - מתר. וכן לא יצא יחידי בלילה, אלא אם היה לו זמן קבוע לצאת בו לתלמודו. כל אלו - מפני החשד.

גרון נטוי - כלפי מעלה, כביטוי לגאוה. **משקרות עינים** - מביטות (סוקרות) בגסות. ואפשר שמשמעותו צובעות בסקרא (=צבע אדום) את עיניהן למשוך תשומת לב (רש"י). **עקב בצד גודל** - פסיעות קטנות, שהעקב של הרגל הקדמית סמוכה לאגודל של הרגל האחורית כדי למשוך תשומת לב. **הלוך וטפף תלכנה** - הולכות ומודדות בדיוק (=טופפות) את צעדיהן בגאוה. **העכסנה** - מצלצלות בפעמונים התלויים בעכסים [=השרשרות] שברגליהן. **ולא יכפף קומתו** - לא ילך כפוף כדי להראות שהוא עניו. **חטרת** - חטוטר, גיבנת. **כמו שהוא עומד בתפלה** - שבתפילה הלב והמחשבות פונים למעלה, והעיניים מושפלות כלפי מטה (תפילה ה, ד). **מהלך בשוה** - הולך בקצב ממוצע. **במהלכו** - בהליכתו. **ואסור לו שימצא בבגדו פתם או שמנונית** - מפני שיש בזה משום חילול השם (יסודי התורה ה, א). **ארזמן** - צבע אדום כהה (כלי המקדש ח, ג). **מדיו** - בגדיו. **בגדי הפשתן הקלים** - בגדים אווריריים. הפשתן הוא חומר הגלם העיקרי בתעשיית הטקסטיל הקדומה, בדומה לכותנה בימינו. **עד עקבו** - מעל לעקב. **בית יד** - שרוול. **ולא ישלשל טליתו... אם אין לו להחליף** - לא יפתח את טליתו המקופלת ויתעטף בה, שביניהם היו הולכים כשטליתם מקופלת ומונחת על הכתף. אבל בשבת, שמצוה להחליף את הבגדים, אם אין לאדם בגד אחר, ישלשל את טליתו למטה, אך לא יקפל אותה (שבת ל, ג וק' שם). **מטלאים** - בלויים ומתוקנים בחתיכות עור או בד. **אבל בימות הגשמים מתר** - כיוון שאז הטלאים הרבים מונעים מן המים לחדור לנעליים. נוסף על זה, הבוץ מכסה את הנעליים ואין מבחינים בטלאים שבהן. **הזמה** - ריח הזיעה. **זמן קבוע לצאת בו לתלמודו** - שאז ברור לכל אדם לשם מה הוא יוצא. **מפני החשד** - שיוצא לזנות.